

УДК [327-027.511:339.9](510:100)"20"
DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v050.2024.39>

Чу Чу

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-6649-7197>

аспірантка кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби
Львівського національного університету імені Івана Франка

«ОДИН ПОЯС, ОДИН ШЛЯХ» ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПОТОЧНОГО ПРОСТОРОВОГО РОЗПОДІЛУ СТРАТЕГІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ КИТАЮ

Постановка проблеми. Ініціатива «Один пояс, один шлях» є важливим інструментом для реалізації поточних стратегічних інтересів Китаю, зокрема, для забезпечення енергетичної безпеки, зміцнення економічних позицій на глобальних ринках, а також для розвитку культурної і політичної присутності у стратегічних регіонах. Водночас ця стратегія відповідає на сучасні виклики глобалізації та змінюється під впливом нових геополітичних реалій. У цьому контексті розуміння того, як «Один пояс, один шлях» відображає просторовий розподіл стратегічних інтересів Китаю, є ключовим для оцінки його майбутніх амбіцій на міжнародній арені та визначення ролі країни у світовій політиці в наступні десятиліття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато китайських науковців (Цай Хунпенг, Чжоу Мін, Лонг Цзин, Ван Мен та ін.) вивчали різні аспекти геополітичних інтересів Китаю в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях».

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження ініціативи «Один пояс, один шлях» часто зосереджуються на економічних аспектах, тоді як політичні, культурні та безпекові складові залишаються менш вивченими. Також невирішеним є питання взаємодії «Один пояс, один шлях» із традиційними геополітичними концепціями, зокрема морська та сухопутна могутність, що також потребує детальнішого аналізу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Вивчити та проаналізувати стратегічні інтереси Китаю, що реалізуються через ініціативу «Один пояс, один шлях», відображають поточний просторовий розподіл цих інтересів у геополітичному контексті. Для досягнення мети поставлено такі завдання:

1) визначити, яким чином ця стратегія впливає на розвиток регіональних відносин, зміцнення позицій Китаю на міжнародній арені;

2) дослідити можливості для подальшого розвитку Китаю в межах нових глобальних викликів, зокрема в контексті конкуренції з іншими великими світовими гравцями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Китайська геополітика традиційно фокусується на захисті своїх кордонів та стабільності в Азії,

зокрема в таких чутливих районах, як Південно-Китайське і Східно-Китайське моря та Західна Азія. Водночас країна прагне утримувати стабільність у своєму регіоні через «м'яку силу», що включає культурний, економічний та дипломатичний вплив.

Геополітична перевага Китаю на суші проявляється у двох основних аспектах: географічному розташуванні та впливі на розвиток сусідніх країн. Маючи територію площею близько 9,6 мільйона квадратних кілометрів, широкую протяжність з півночі на південь і складний рельєф, Китай є країною, що володіє як суходолом, так і морями. Відтак, величезна територія, різноманітність рельєфу та багатство природних ресурсів сприяли розвитку і процвітанню країни. З географічної точки зору, Внутрішнє Монгольське нагір'я на півночі, Тибетське нагір'я на заході та Юньнань-Гуйчжоуське нагір'я на південному заході виконують роль природних бар'єрів, які слугують буферними зонами, тим самим захищаючи кордони Китаю [1]. Стратегічне значення для розвитку країни має й морська сила. Довга берегова лінія і велика морська акваторія з численними гаванями та мілинами сприяють розвитку морського транспорту, дозволяють ефективно експлуатувати морські ресурси та розвивати морську економіку, що, своєю чергою, ще більше прискорює процес становлення Китаю як сильної морської держави.

Не менш важливим є фактор суспільно-економічного розвитку сусідніх країн, оскільки стабільність і процвітання у регіоні можуть значною мірою сприяти розвитку та безпеці власне Китаю.

У сучасних умовах геополітичного середовища Китай має вжити активних заходів для максимального використання своїх сильних сторін і компенсації слабких. Важливо активно розширювати геополітичний простір країни та створювати сприятливе зовнішнє середовище. Окрім того, необхідно вийти за межі традиційної геополітики і працювати над формуванням спільноти людської долі. Для досягнення цієї мети, Сі Цзіньпін власне і запропонував стратегію «Один пояс, один шлях», спрямовану на модернізацію країни та сприяння створенню глобальної спільноти, що ґрунтується на спільних інтересах і цінностях.

Стратегія «Один пояс, один шлях» відображає поточний просторовий розподіл стратегічних інтересів Китаю, зокрема: 1) інфраструктурні проекти та економічне співробітництво: Китай активно інвестує в будівництво інфраструктури в різних частинах світу, зокрема в Євразії, Африці та Південній Америці. Це включає будівництво залізниць, портів, мостів та інших стратегічних об'єктів, які не лише покращують торгові шляхи, але й зміцнюють економічний та політичний вплив Китаю; 2) енергетичні ресурси та сировина. Ключовим елементом стратегії «Один пояс, один шлях» є забезпечення стабільного доступу до енергетичних ресурсів і сировини. Китай активно співпрацює з країнами Центральної Азії, Середнього Сходу, Африки та Латинської Америки для забезпечення своїх енергетичних потреб і розширення впливу на глобальних ринках енергоносіїв; 3) фінансова стабільність та глобальна економічна інтеграція. Завдяки створенню Азійського інфраструктурного інвестиційного банку та інших фінансових інструментів, Китай має можливість надавати кредити країнам-учасникам «Одного поясу, одного шляху», що допомагає їм реалізувати інфраструктурні проекти та сприяє економічній інтеграції у глобальну економіку.

Одним із основних аспектів «Один пояс, один шлях» є його здатність інтегрувати різні регіони та країни в єдину економічну та політичну мережу. Це дозволяє Китаю збільшити свою присутність у пріоритетних для нього районах.

Центральна Азія займає стратегічно важливе місце на євразійському континенті. Це один із ключових регіонів, що безпосередньо межує з Китаєм, а також є важливим транспортним вузлом, який з'єднує Азію та Європу. Крім того, Центральна Азія є місцем перегину численних культур. У вересні 2013 року президент Китаю Сі Цзіньпін вперше озвучив ініціативу щодо створення «Економічного поясу Шовкового шляху» в Казахстані, що отримало позитивний відгук від країн Центральної Азії. За останні сім років країни цього регіону стали одними з лідерів у реалізації проекту «Один пояс, один шлях», демонструючи значні досягнення та швидкий прогрес. Центральна Азія сьогодні є яскравим прикладом ефективної співпраці в контексті цієї ініціативи.

В рамках спільного просування країн Центральної Азії кілька значущих проектів співпраці в рамках «Один пояс, один шлях» було реалізовано успішно та безперервно. Йдеться зокрема про трубопровід природного газу, спільно побудований Китаєм, Туркменістаном, Узбекистаном та Казахстаном, який був завершений ще в 2009 році. На сьогодні він працює за трилінійною паралельною схемою передачі газу (А, В і С) [2]. Крім того, Китай і п'ять країн Центральної Азії утворили близько 70 партнерських провінцій

та міст, а в регіоні було відкрито понад 10 Інститутів Конфуція [3].

Південна Азія є важливим осередком для розвитку китайської ініціативи «Один пояс, один шлях», ставши місцем, де зустрічаються інновації та стратегічні ініціативи Китаю. В рамках проекту в Південній Азії поступово сформувались чотири основні транспортні коридори: Китайсько-Пакистанський економічний коридор, Економічний коридор Бангладеш Китай Індія М'янма, Трансгімалайський коридор між Китаєм і Непалом, а також морське з'єднання Китаю з Бангладеш, Шрі-Ланкою та Мальдівами. Всі ці коридори створюють багатогранну структуру співпраці, що включає порти, дороги, мости, індустриальні парки, політичну комунікацію та людські зв'язки. Проект «Один пояс, один шлях» поступово став основним каналом для поглиблення прагматичної співпраці між Китаєм і країнами Південної Азії, що дозволяє більш тісно пов'язати економічні та політичні інтереси обох сторін. У 2023 році товарообіг між Китаєм і країнами Південної Азії наблизився до 200 мільярдів доларів, що вдвічі перевищує рівень 2013 року [4].

Південно-Східна Азія як географічно близька до Китаю є важливим регіоном для просування ініціативи «Один пояс, один шлях». Китай активно працює над поліпшенням транспортних і економічних зв'язків між провінціями Юньнань, Гуансі та країнами Південно-Східної Азії, що сприяє стабільному економічному зростанню і підсилює геополітичний вплив Китаю в регіоні. Країни Південно-Східної Азії переважно позитивно ставляться до цієї ініціативи, оскільки вважають, що вона сприяє досягненню їхніх довгострокових економічних та соціальних цілей. У той же час, країни регіону мають різні інтереси та погляди на проект. Так, коли Камбоджа, Лаос, Таїланд та Сінгапур виявляють великий інтерес до ініціативи, натомість Малайзія, Індонезія та Філіппіни, хоча й загалом підтримують проект, усе ж мають застереження через внутрішньополітичні чинники, суперечки щодо Південно-Китайського моря та занепокоєння з приводу розширення впливу Китаю в регіоні [5]. Дві інші країни АСЕАН В'єтнам та М'янма офіційно підтримали ініціативу, але через серйозні внутрішні протестні настрої щодо співпраці з Китаєм у рамках інфраструктурних або регіональних проектів, реалізація «Один пояс, один шлях» у цих країнах стикається з численними труднощами.

За період з 2013 по 2023 роки проект «Один пояс, один шлях» досяг значних результатів у Південно-Східній Азії. Враховуючи пропозицію щодо якісного розвитку цієї ініціативи, озвучену в 2018 році, її реалізація в регіоні була поділена на два етапи. Перший етап зосереджувався на завершенні ключових стратегічних угод та ініціювання

великих інфраструктурних проектів. Другий етап відзначається поглибленою співпрацею Китаю з країнами Південно-Східної Азії, що сприяє переходу до нових сфер розвитку, таких як цифрова та «зелена» економіки, де ці країни відіграють провідну роль.

Наразі прогрес реалізації проекту «Один пояс, один шлях» у Центральній та Східній Європі також в основному отримує позитивні відгуки. Однак для того, щоб ця стратегія з підтримки від різних урядів трансформувалася у конкретні результати співпраці, необхідно інтегрувати досвід і досягнення наявних механізмів співробітництва, щоб посилити планування та реалізацію ініціативи в регіоні, адже Центральна та Східна Європа займають ключове місце в стратегії. З географічної точки зору (мова про морський шлях до Європи чи сухопутний коридор між Європою та Азією) цей регіон є важливим етапом на шляху до Європи. Китай тривалий час підтримує дружні дипломатичні відносини з 16 країнами Центральної та Східної Європи, а ініціатива «Один пояс, один шлях» ще більше посилює важливість співпраці з регіоном. Основними перевагами реалізації цієї стратегії в Центральній та Східній Європі є функціональність каналу, додаткові ринки та попередній досвід [6]. Центральна та Східна Європа розташована на перехресті «Нового економічного поясу Шовкового шляху» і «Морського шовкового шляху XXI століття», об'єднуючи сухопутні та морські шляхи, а тому є важливим мостом між європейським та азійським ринками, виконуючи роль «логістичного каналу». Це робить її ключовим регіоном у рамках проекту «Один пояс, один шлях». Переваги стратегічного розташування, регіональні потреби та інституційні гарантії становлять міцну основу для ефективної реалізації цієї стратегії.

Близький Схід також є одним із ключових регіонів для реалізації проекту «Один пояс, один шлях». Основним завданням Китаю в цьому регіоні є сприяння ефективній реалізації своєї ініціативи. Станом на сьогодні 20 із 22 країн Близького Сходу підписали з Китаєм угоди про співпрацю в рамках «Одного поясу, одного шляху». Деякі з цих країн створили спеціальні механізми для координації та інтеграції з ініціативою, зокрема Спільний комітет високого рівня Китай Саудівська Аравія, Китайсько-Єгипетський механізм співпраці в галузі виробничих потужностей, Китайсько-ОАЕ Центр передачі технологій та Китайсько-Марокканський виконавчий комітет з енергетичного співробітництва [7]. Ініціатива «Один пояс, один шлях» не лише поглибила традиційні економічні та торговельні зв'язки між Китаєм і країнами Близького Сходу, але й сприяла значному розширенню співробітництва у таких

сферах, як промислові інвестиції, цифрова економіка, фінанси та технології.

Південно-Тихоокеанський регіон є важливою складовою морського шовкового шляху Китаю, а тому розвиток відносин між Китаєм та цими країнами має велике значення для реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях». Промовання Китаєм цього проекту в Південно-Тихоокеанському регіоні пов'язано зі стратегічним і безпековим контекстом, має важливе політичне значення, водночас сприяючи економічному розвитку регіону. Південно-Тихоокеанський регіон є важливим терміналом південного морського маршруту, і його роль у будівництві «Одного поясу, одного шляху» та в забезпеченні геополітичної й економічної безпеки Китаю неocenenna. В останні роки у рамках ініціативи «Один пояс, один шлях» Китай активно співпрацює з острівними країнами регіону, досягнувши значних успіхів у розвитку інфраструктури та культурних обмінів. Ці зусилля не тільки сприяють сталому розвитку країн Південно-Тихоокеанського регіону, але й допомагають розширити вплив Китаю на міжнародній арені.

Китай приділяє особливу увагу високорівневим зв'язкам та політичним комунікаціям з країнами Південно-Тихоокеанського регіону. В рамках цих відносин сторони сформували стабільні й конструктивні партнерські зв'язки, а механізм співпраці продовжує удосконалюватися [8, с. 31]. Одним із основних напрямків реалізації проекту «Один пояс, один шлях» є будівництво транспортної інфраструктури, що сприяє з'єднанню країн Південно-Тихоокеанського регіону через сухопутний, морський та повітряний транспорт.

Важливим аспектом участі Китаю в Південному Тихому океані є його прагнення узгоджувати свою діяльність з екологічними аспектами та цілями стабільного розвитку регіону. Країни Південно-Тихоокеанського регіону наголошують на необхідності постійного розвитку, особливо в умовах зміни клімату, яка становить екзистенційну загрозу для багатьох острівних держав, оскільки підвищення рівня моря ставить під загрозу їхнє існування. Наголос Китаю на інтеграції перевірених практик у свої проекти розвитку співпадає з ініціативою «Блакитний Тихий океан» країн регіону, яка спрямована на боротьбу зі зміною клімату та сприяння раціональному природокористуванню. Це зближення підходів створює можливості для співпраці обох сторін із використанням передових «зелених» технологій та досвіду Китаю.

Однак, незважаючи на ці позитивні аспекти, зростаючий вплив Китаю в Південному Тихому океані викликає занепокоєння і скептицизм, переважно у західних країн. Так, Сполучені Штати висловили стурбованість стратегічними намірами

Китаю та можливістю збільшення його військової присутності в регіоні, а тому активізували дипломатичні зусилля, намагаючись підтвердити свою відданість Південно-Тихоокеанському регіону і протистояти зростаючому китайському впливу [9, с. 104].

Геополітичний ландшафт південного Тихого океану за останні роки зазнав значних змін, що значною мірою стало наслідком розширення впливу Китаю в регіоні через ініціативу «Один пояс, один шлях». Це призвело до посилення економічної та дипломатичної взаємодії Китаю з острівними країнами південного Тихого океану, що, своєю чергою, зміцнило їхні двосторонні відносини та сприяло розвитку нових сфер співпраці.

Реалізація ініціативи «Один пояс, один шлях» суттєво вплинула на геополітичний ландшафт Азії та Європи. Посилюючи зв'язки та співробітництво між країнами, розташованими вздовж маршруту, ця ініціатива сприяє міжрегіональному об'єднанню та економічному процвітання. Крім того, вона відповідає сучасним тенденціям глобалізації, допомагає вирішувати певні геополітичні суперечності та проблеми, а також зміцнює регіональну безпеку й стабільність.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Стратегія «Один пояс, один шлях» є важливим елементом геополітичного профілю Китаю та відображає поточний просторовий розподіл його стратегічних інтересів. Ініціатива з'єднує Азію, Європу та Африку суходолом та морем, змінюючи економічну географію як усередині країни, так і за її межами. Вона створює умови для безперешкодного здійснення китайських реформ і сприяє формуванню нової моделі міжнародного поділу праці, встановлюючи новий глобальний економічний порядок.

Завдяки стратегії «Один пояс, один шлях» Китай зміцнює свої позиції на глобальній арені, налагоджуючи нові економічні, політичні та культурні зв'язки з країнами різних континентів. У той же час реалізація стратегії також стикається з низкою викликів, зокрема в фінансовій, соціальній та екологічній сферах, що потребує уважного вирішення, врахування глобальних змін та взаємодії між великими державами.

Таким чином, ініціатива «Один пояс, один шлях» є не лише геополітичним, а й економічним та соціальним проектом, який визначає нову роль Китаю в глобальній політиці та економіці на найближчі десятиліття.

Оскільки китайська ініціатива «Один пояс, один шлях» здатна значно змінити політичну та економічну карту світу, впливаючи на міжнародні відносини, торговельні зв'язки та глобальну безпеку, дослідження просторового розподілу китайських стратегічних інтересів дозволяє краще зро-

зуміти майбутні тенденції в розвитку глобальної геополітики.

Література

1. 蔡鸿鹏(Цай Хунпег). 中国地缘政治环境变化及其影响(Зміни геополітичного середовища Китаю та їхній вплив). / 国际观察(Міжнародний світогляд спостереження). 2011. № 1.
2. 周明(Чжоу Мін). 地缘政治想象与获益动机—哈萨克斯坦参与丝绸之路经济带构建评估(Геополітичне уявлення та мотивація вигод: оцінка участі Казахстану у будівництві «Економічного поясу Шовкового шляху»). / 外交评论(Дипломатичний огляд). 2014. № 3.
3. Guo Jinfeng. The initiative "One Belt, One Road" in Central Asia and the challenges it faces. Peace and Development. 2020. Vol.1.
4. 一带一路"倡议得到南亚各国积极响应 (Ініціатива «Один пояс, один шлях» отримала позитивні відгуки з країн Південної Азії). / 中宏网(Економічний портал Китаю). – URL: <http://www.zhonghongwang.com/yidaiyilu/5.html>
5. Лі Мінцзян, Лі Цяньру. Процес та перспективи ініціативи «Один пояс, один шлях» у Південно-Східній Азії / Прикордонні та океанічні дослідження. 03. 2019. Випуск 4. № 2.
6. 龙静(Лонг Цзин). 一带一路"倡议在中东欧地区的机遇和挑战. (Можливості та виклики Ініціативи «Один пояс, один шлях» у Центральній та Східній Європі) / 国际观察(Міжнародне спостереження). 2016. № 3.
7. 王猛(Ван Мен). 论“一带一路”倡议在中东的实施(Про реалізацію ініціативи «Один пояс, один шлях» на Близькому Сході). / 现代国际关系(Сучасні міжнародні відносини). 2017. № 3.
8. Сюй Сяюнь. Дипломатія Китаю в південно-тихоокеанській периферії: прогрес, можливості та виклики / Тихоокеанський журнал. 2016. № 10. 31 с.
9. 马建英(Ма Цзяньїні). 美国对中国“一带一路”倡议的认知与反应 (Сприйняття та реагування Сполучених Штатів на ініціативу Китаю «Один пояс, один шлях»). / 世界经济与政治 (Світова економіка та політика). 2015. № 10. 104–132 с.

Анотація

Чу Чу. «Один пояс, один шлях» як відображення поточного просторового розподілу стратегічних інтересів Китаю. – Стаття.

Китай має унікальне географічне розташування: велика країна, що охоплює частину Східної Азії, безпосередній доступ до обох океанів – Тихого та Індійського, межування з багатьма країнами Центральної та Південно-Східної Азії. Усе це надає Китаю стратегічну перевагу як на суші, так і морі, що відкриває можливості для розвитку економічних та політичних зв'язків у кількох напрямках одночасно.

Ініціатива «Один пояс, один шлях», запропонована Китайською Народною Республікою в 2013 році, є однією з наймасштабніших геополітичних та економічних ініціатив нашого часу. Вона передбачає розвиток інфраструктури та економічних зв'язків між Китаєм та країнами Євразії, Африки та навіть Латинської Америки. Проект має не лише економічне, але й стратегічне значення, оскільки відображає новий просторо-

вий розподіл стратегічних інтересів Китаю в глобальному контексті.

Китай, найбільша країна світу за населенням та одна з найбільших економік світу, виступає важливим глобальним гравцем з геополітичними амбіціями, що охоплюють не тільки Азію, а й світ загалом. Відкриття нових торговельних шляхів, зокрема, через ініціативу «Один пояс, один шлях», дає змогу Китаю не тільки зміцнити свою економічну могутність, але й впливати на глобальні політичні процеси. Ця стратегія відображає зміну в геополітичному мисленні Китаю, орієнтуючи країну на активну зовнішню політику, спрямовану на розширення своєї економічної, політичної та культурної присутності на глобальній арені.

У той же час глобалізація, ріст економіки Китаю та зростаюча конкуренція з іншими великими державами змусили країну переглянути свої стратегічні пріоритети. Одним із таких стратегічних кроків власне стала ініціатива «Один пояс, один шлях».

У цій статті проаналізовано геополітичний профіль Китаю, зокрема акцент зроблено на те, як стратегія «Один пояс, один шлях» відображає поточний просторовий розподіл стратегічних інтересів Китаю.

Ключові слова: геополітичний профіль, «Один пояс, один шлях», поточний просторовий розподіл, стратегічні інтереси Китаю.

Summary

Chu Chu. «The Belt and Road Initiative» as a Reflection of the Current Spatial Distribution of China's Strategic Interests. – Article.

China has a unique geographical location: a large country that covers part of East Asia, has direct access to both the Pacific and Indian oceans, and borders many

countries in Central and Southeast Asia. This gives China a strategic advantage in the form of both land and sea, which opens up opportunities for the development of economic and political ties in several directions simultaneously.

The One Belt, One Road initiative, proposed by the People's Republic of China in 2013, is one of the largest geopolitical and economic initiatives of our time. It envisages the development of infrastructure and economic ties between China and the countries of Eurasia, Africa, and even Latin America. The project has not only economic but also strategic significance, as it reflects the new spatial distribution of China's strategic interests in the global context.

China, the world's largest country by population and one of the world's largest economies, is an important global player with geopolitical ambitions that span not only Asia but the world. The opening of new trade routes, in particular through the One Belt, One Road initiative, allows China not only to strengthen its economic power but also to influence global political processes. This strategy reflects a shift in China's geopolitical thinking, orienting the country toward an active foreign policy aimed at expanding its economic, political, and cultural presence on the global stage.

However, globalization, the growth of China's economy, and increasing competition with other major powers have forced the country to reconsider its strategic priorities. One of these strategic steps was the Belt and Road Initiative.

In this article, we will analyze China's geopolitical profile and how the Belt and Road Initiative reflects the current spatial distribution of China's strategic interests.

Key words: geopolitical profile, "One Belt, One Road", current spatial distribution, China's strategic interests.